

Kas tai yra intuicija?

Palikime nuošalyje parapsichologiją ir pabandykime pasiaiškinti, kaip šiuolaikinis mokslas, šiuo atveju, psichologija, apibrėžia intuiciją.

Iki sąvokos susiformavimo pradžios mums nelemta priartėti, tačiau pažymėtina, kad senovės Kinijos ir Indijos tradiciniame filosofiniame mąstyme didelę reikšmę turi pažinimo metodai susiję su intuicija: norint suprasti „vieningą visumą“ būtinas intuityvus permatymas. Rytų mąstytojai buvo įsitikinę, kad tiesa pagrindžiama ne tik intelektu. Senovės Graikų mąstytojai intuiciją traktavo kaip tiesioginę įžvalgą, – šiuo metu tai greičiausia būtų jutiminės intuicijos apibrėžimo dalis pagal kanadiečių mąstytojo M. Bunge klasifikavimą.

Pakankamai ilgai intuicijos sąvoka turėjo mistinį atspalvį. Be to, didžiulis filosofinis palikimas, bandant psichologams apibrėžti intuicijos mechanizmą bei suprasti jos paskirtį pažinimo procese, yra greičiau ne lengvinanti, o sunkinanti aplinkybė, nagrinėjant šį reiškinį. Istoriskai taip susiklostė, kad intuicijos sąvoka šiandien vartojama dviem prasmėmis: tradiciškai filosofine (gnoseologine) ir psichoeuristine .

Paminėtinas beribis sąvokos „intuicija“ semantinis diapazonas: nuo „pajutimas“, kuris artimas pagal formą ir charakterį psichobiologiniams gyvūnų instinktams, iki kūrybinio mąstymo formų moksle ir mene.

Internete rasime, jog Tarptautinių žodžių žodyne nurodoma, kad žodis „intuicija“

[lot. intuitio — įdėmiai žiūriu] paprastai vartojamas:

- ❖ **Filosofijoje – tiesos suvokimas be įrodymų;**
- ❖ **Psichologijoje – įsitikinimas, kurio negalima visiškai pagrįsti; kyla dėl nesąmoningo požiūrio, susidariusio panašiose**

situacijose, perkėlimo į konkrečią situaciją arba dėl labai silpnų dirgiklių veikimo.

Giliau „pasikapstę“, turėsime pripažinti, jog vienareikšmio, visiems priimtino, apibrėžimo nėra. Pagal šiuolaikinį intuicijos supratimą, intuicija tai ir „žinių rūšis“, „specifinis gebėjimas“, „ypatingas pojūtis“, „psichoeuristinis fenomenas“, „įžvalga“ ar net „fantazija“.

Psichologijoje intuicija – ypatingas žinojimas, specifinė savybė, kūrybinės veiklos mechanizmas. Galima teigti, kad visos jutimų formos pasireiškia intuityviai. „Jutimine intuicija“ vadinami suvokimas, atmintis, vaizduotė, emocijos, valia, o „intelektualia intuicija“ – intelektas, loginis mąstymas. Pasak A. S. Reber, nėra nei vieno pažinimo proceso, kuris pasižymėtų tokiu didžiuliu neatitikimu tarp fenomenologinio tikrumo ir mokslinio interpretavimo. Introspektyviai vertinant, intuicija yra nepaprastai įdomus ir akivaizdus kognityvinis procesas, empiriškai ir teoriškai – tai vienas iš mažiausiai suprastų kognityvinių procesų. A. S. Reber nuomone, šios rūšies operacijos yra susijusios su implicitiniu (neišreikštu) išmokimu ir turėtų paaiškėti tyrinėjant kompleksinio pažinimo procesus. Intuicija, pasak autoriaus, tai tokia kognityvinė būseną, kuri kyla esant tam tikroms specifinėms sąlygoms ir kuri padeda priimti sprendimą.

Tradiciškai Vakarų psichologijoje intuicija – tai žinios, žinių šaltiniai ir gavimo būdai, kurių negalima paaiškinti. Tačiau visiems priimtino, kaip jau minėjome anksčiau, intuicijos sąvokos apibrėžimo nėra.

Kai kurie mokslininkai intuiciją supranta kaip atsitiktinę asociaciją ar anksčiau nesusijusių įvykių susikirtimo efektą, kiti intuicijai priskiria ir euristikas. Treti teigia, kad intuityvūs procesai nuo mąstymo skiriasi tik greičiu ir minties „šuolio“ pojūčiu. Pastaruoju metu pasirodo mokslinių publikacijų teigiančių, kad intuicija yra tik atminties proceso dalis ir niekas daugiau.

Intuicijai būdinga tai, kad žmonės subjektyviai pasitiki intuityviai priimamais sprendimais. Pasak amerikiečių mokslininkų D. Kahnemano ir G. Kleino, svarbi intuityvaus sprendimo charakteristika,

kuri yra taip pat ir dalis įspūdžio suvokimo, tai suvokimas, kad priimamas sprendimas yra vienintelis galimas atsakas. Paprastai žmonės tiki šiuo pirmuoju impulsu ir tenka pripažinti, kad beveik visada jie būna teisūs. Be to, visada yra galimybė padaryti reikiamą sprendimo korekciją, esant neatitikimams, tačiau, kai kurių autorių teigimu, didelis pasitikėjimas savo sprendimu, paprastai nėra teisingo pasirinkimo ar tinkamo sprendimo pagrįstumo požymis.

Bandant išskirti intuiciją iš kitų pažintinių mechanizmų, matyt, tikslinga apibrėžti intuiciją kaip kognityvinę būseną, kuriai būdingi šie požymiai:

- **tai, kas gaunama intuicijos metu, nėra gauta loginiu būdu;**
- **gauto rezultato negalime priskirti tiesioginiam jutimui aplinkinio pasaulio pažinimui;**
- **įsitikinamas, kad rezultatas yra absoliučiai teisingas;**
- **staigus ir netikėtas rezultatas, – minties „šuo“;**
- **rezultato akivaizdumas;**
- **šio proceso neįsisąmoninimas;**
- **lengvumas, neįtikėtinai paprastumas ir greitis;**
- **aiškiai išreikštas ir suvoktas emocinis pasitenkinimas.**

Kai kuriose kultūrose dominuojantis pažinimo būdas intuityvus, o ne loginis. Mokslininkų nuomone, pažinimas, besiremiantis logika, kuria remiasi Vakarų kultūra, greičiau išimtis nei taisyklė. Didelė dalis pasaulio remiasi kitomis žaidimo taisyklėmis nei europiečiai – remiasi intuicija, nors dažnai jų žodyne net nėra tokio žodžio kaip „intuicija“, pavyzdžiui Kinijoje.

Apibendrinant galėtume teigti, - mes visi intuityvios būtybės, nepriklausomai tikime (pasitikime) intuicija ar ne, suvokiame kokiomis žaidimo taisyklėmis vadovaujamės ar ne.

Parengė psichologė Lidiya Janušonienė, remdamasi šiais šaltiniais:

Kahneman D., Klein G. Condition for intuitive expertise: A failure to disagree. *American Psychologist*, 2009, 64(6), p. 515 - 526.

Reber A.S. Implicit learning and tacit knowledge. *Journal of Experimental Psychology: General*, 1989, 118(3), p. 219 - 235.

Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. Питер, 2011.

Ирина В.Р., Новиков А.А. В мире научной интуиции: интуиция и разум. М., 1978.